

нямаше една по-висша такава, с която да я замени. Турското робство бе, наистина, крайно тежко и непоносимо за отделния индивид, но за цялото, за племето то не бе опасно. Когато, обаче, впоследствие към него дойде и гръцкото духовно иго, положението на българското племе започна да става твърде тежко и дори отчаяно. Не същото бе положението на другите поробени славянски народи, на чието робство всеобщата война тури край: поляци, чехи, хървати и др. Те живеяха в сърцето на Европа, намираха се в най-близки материални и духовни връзки със свободните и културни народи на Запада, имаха една просветена и високообразована интелигенция, разполагаха с най-мощни средства за просвета и се радваха на една твърде богата национална, материална и духовна култура, която отстраняваше и най-малката опасност и възможност за тяхното асимилиране от господстващите нации. Всички тези гарантиращи националното самосъхранение на един народ условия нам липсваха и ето защо нашето племенно съществуване грозеше най-сериозна опасност. Но ако тя бе избегната, то се дължи най-вече на това, че дойде навреме събитието, което ни изтръгна из под страшното гръцко иго и осуети по този начин злокобните планове на гръцката цариградска патриаршия. И ето защо няма в българската история събитие по-велико и от по-съдбоносно за българското племе значение, отколкото бе руската освободителна война през 1877—78 г., която спаси като по чудо българския народ от окончателно затриване и го извика към нов свободен национален живот и развитие.*)

*) Намериха се, обаче, българи: „татаро-българи“, „ге-
номирани поети“ и „реални политици“ не само да подценяват
значението на това събитие, но и да твърдят, че руските